

Adoption för barnens skull

Att adoption och vårdnadsöverflyttning används så sällan, innebär att barn förnekas rätten till kontinuitet och trygghet, hävdar Anne Skånér. Samhället bygger i stället upp ett försörjningssystem på att ta hand om andras barn. Och fortsätter skapa nya styvbarn med stulna barndomar.

Debatt i SocialPolitik nr 4 /dec 2008

Barn som slussas mellan olika fosterhem och sina biologiska familjer fråntas rätten till familjetillhörighet, trygghet och tillit. De lär sig att känslor och anknytning har väldigt liten betydelse i det byråkratiska förloppet.

För att förhindra att barn bollas runt till olika fosterhem och fram och tillbaka mellan föräldrar och fosterhem, har nationell adoption åter dykt upp som ett förslag.

Adoption skulle vara en möjlighet att ge kontinuitet och trygghet för barnen. Adoption sänder signalen att barnet får ett värde som barn och inte som försörjningsobjekt.

Vårdnadsöverflyttning är en annan möjlighet för familjehemmet att ta ett större ansvar och för barnen att känna stabilitet och kontinuitet. Men vårdnadsöverflyttning används i mycket liten utsträckning trots att möjligheten stärktes juridiskt 2003. Uppföljningar från länsstyrelserna och socialstyrelsen visar att kommunerna gör få överflyttningar av vårdnaden i förhållanden till antalet placerade barn.

Faran med vårdnadsöverflyttning är att reservfamiljen kan säga upp avtalet och att barnet blir rättslöst. En adoption är lagstadgad och kan inte hävas.

Blivande vårdnadshavare och adoptivföräldrar oroar sig också över att den biologiska familjen ska finnas med i bilden. Den biologiska familjen å sin sida är orolig över att helt förlora

kontakten med sitt barn. Men rätt hanterat och med adoptivföräldrar/vårdnadshavare som förstår barns behov och rätt till sitt biologiska ursprung är jag övertygad om att fler familjer med sociala problem skulle acceptera en adoption/vårdnadsöverflyttning.

Det skulle kunna ge barnet det bästa av två världar. En stabil familj att bo hos och en biologisk familj, som när de träffar sina barn mår bra och kan ge det bästa just då. Adoption/vårdnadsöverflyttning är en förtroendefråga där barnets bästa står i centrum.

Om inget av alternativen är möjliga, måste samhället erbjuda att "frysa" ett fungerande fosterhem för barn som försöker vända tillbaka till sitt biologiska hem. Går inte återflytten bra, måste barnet få komma tillbaks till det fosterhem man varit placerad i. I dagsläget har den familjen som regel redan engagerat sig i ett annat barn, och socialtjänsten måste leta ett helt nytt familjehem. Min absoluta övertygelse är att de ungdomar som blir föremål för samhällsinsatser, skulle ha haft en lyckligare utgångspunkt om de fått känna samhörighet med en och samma fosterfamilj.

Min son kom när han var fem år som fosterbarn till mig och min dåvarande man. När jag såg honom, kände jag omedelbart att jag inte kunde tänka tanken, att han skulle lämna oss. Min reaktion hör givetvis samman med min bakgrund som barn- och fosterhemsbarn. Som liten skickade min pappa runt mig till åtskilliga fosterfamiljer, för att slutligen lämna mig på barnhem. Det barnhemmet hittade ett fosterhem i södra Sverige där jag stannade av och till upp till 13 års ålder. Jag trivdes i min fosterfamilj, de gav mig trygghet och värme samt fyllde min barndom med det jag saknade från min biologiska pappa.

Det fanns bara två problem, jag förväntades glömma min

biologiska släkt och fullt ut bara se min nya familj som den enda. Min biologiska pappa erbjöd dem att adoptera mig, som julklapp, men efter en viss betänketid sa de nej. Just för att min koppling till mitt ursprung var för starkt.

Det andra problemet var barnavårdsnämndens ständiga rådgivning om hur jag skulle uppfostras, vilket tog ifrån mina fosterföräldrar all självkänsla. Jag minns hur min fostermamma kände sig allt mer underlägsen och osäker när det uppstod problem och hur hon ombads ringa till Stockholm för att få råd. I händerna på barnavårdsexperterna i Stockholm förvandlades hon till en tillfällig omhändertagare som aldrig vågade fatta egna beslut av rädsla för att göra fel.

När vi adopterade vår son, adopterade vi också hans biologiska ursprung. För mig skulle det varit fullkomligt omöjligt att tvinga någon att glömma sitt ursprung. Vi växer upp, om än inte alltid under socialt acceptabla förhållanden, men med ett biologiskt ursprung och minnen som inte kan tas ifrån oss. I kontakten med vår sons biologiska föräldrar, satte vi gränsen ovillkorlig nykterhet som enda villkor.

Adoption/vårdnadsöverflyttning handlar om ett förtroende från barnet och dess ursprungsfamilj. Det stämplar inte barnets ursprung som bottenskikt. Barn behöver inte växa upp med vetskapen om att "min familj dög inte". Det handlar snarare om insikten och modet att ta konsekvenserna av att alla inte är bra föräldrar. Detta att vi skaffar barn, gör oss inte per automatik till bra eller lämpliga föräldrar. Vi äger inte våra barn, vi har ansvaret att ge barn grundtrygghet och fostran för att de skall kunna fungera i samhället på sina egna villkor. Att bli förälder är inte en rättighet utan ett privilegium och ett förtroende.

Jag vill inte misskreditera familje- och fosterhem, jag vet

att flertalet vill göra ett bra jobb och arbetar hårt för att de barn som bor hos dem skall få ett så värdigt och familjeliknande liv som möjligt. Däremot vänder jag mig mot fabriksliknande storfosterhem där varje barn som försvinner motsvarar ett visst antal kronor i lägre inkomst. Barn blir en handelsvara inom socialtjänsten.

Samtidigt köpslår socialtjänsten med biologiska föräldrar, där barnen utgör betalningen, lönen för mödan. En mamma som säger "när de tog mitt barn förlorade jag motivationen att sluta missbruka" utövar en känslomässig utpressning som enbart syftar till att se den vuxna och inte barnets behov.

Ett annat problem som skapar oro i väl fungerande fosterfamiljer är omsättningen av socialsekreterare och där varje ny har sin egen uppfattning om hur barnet skall skötas.

Var finns kontinuiteten och tryggheten för barnet och fosterfamiljerna!

"Yngre barn omhändertas inte så ofta, som tonåringar. Där ser man mera till föräldrarnas intresse och bortser från små barns behov av stöd," säger forskaren Gunvor Andersson SocialPolitik nr 3.

Nej, tyvärr och det är detta som skapar marknaden för vad jag kallar fosterhems-fabriker. En 13-åring med bristande vuxentillit är ju inte vad vi köar för att få ta hand om, och då återstår de så kallat professionella storfosterfamiljerna och HVB-hemmen. Samhället har tillfälligt löst problemen med tonåringarna och lagom till 18-årsdagen ställs de på gatan.

Det finns några hundratusen så kallade styvbarn i det svenska samhället, vuxna barn som blivit bestulna på sin barndom. Nu reser de sig och kräver upprättelse för de år som skulle ha varit deras lyckliga år, men som för många blev deras olycksår.

Med den socialpolitik och brist på barnperspektiv som vi har än idag kommer vi att förädla fram nya styvbarn med stulna barndomar som i sin tur en dag kommer att kräva sin upprättelse.

Anne Skånér

[Anne Skånér](#) är sekreterare i Föreningen Samhällets Styvbarn

Läs mera:

www.styvbarn.se

www.socialstyrelsen.se om vårdnadsöverflyttning

[Nytt förslag i Stockholm SvD 090307:](#)

Föräldrar till barn som far illa bör oftare förlora vårdnaden till fosterhemmet och fler adoptioner bör göras. Krav på utbildning av alla fosterföräldrar och specialistauktorisering för dem som utreder barnen. En rad banbrytande förslag är på gång i Stockholm.